

آقای خداکرم جلالی رئیس کمیسیون کشاورزی
و عمران روستایی در گفتگو با مجلس و پژوهش:

■ برنامه دوم به «کشاورزی» با نگاهی استراتژیک می‌نگرد

اشاره

مجلس شورای اسلامی در برنامه دوم، محوریت توسعه را از آن بخش کشاورزی قرار داد. گزینش این استراتژی در برنامه دوم، لاجرم اقتضات متعددی را طلب می‌نماید. کمیسیون تلفیق و نهایتاً مجلس، کوشیدند تا حد مقدور شماری از این اقتضات را در اعضا و جوارح تبصره‌ها جاری سازند. این تصمیمات، بی‌تردید در چهره و ساختار بخش کشاورزی در برنامه دوم تأثیرات محسوسی ایجاد خواهد کرد.

مجلس و پژوهش در گفتگو با آقای خداکرم جلالی نماینده مردم فیروزآباد فارس و رئیس کمیسیون کشاورزی و عمران روستایی مجلس شورای اسلامی از دلایل گزینش کشاورزی به‌عنوان محوریت توسعه پرسش نمود. و ایضاً از تبصره‌هایی که در طول برنامه به نحوی در تحول بخش کشاورزی مؤثر خواهند بود. ماحصل این گفتگو را در ادامه به اتفاق می‌خوانیم.

گزارش ویژه

از جهت دیگر، از آنجا که مشکل اشتغال در کشور ما یکی از مشکلات اساسی است و نرخ بیکاری کشور بالای ۱۰ درصد می‌باشد و با توجه به اینکه هزینه سرمایه‌گذاری (برای ایجاد یک فرصت شغلی) در بخش کشاورزی به طور متوسط از سایر بخشهای اقتصادی کمتر می‌باشد و نهایتاً با عنایت به امکانات بالقوه‌ای که ما در زمینه آب و خاک داریم، لزوم پرداختن جدی به امور آب و کشاورزی را به عنوان محوریت توسعه، کاملاً الزامی و توجیه‌پذیر می‌نماید. با یک نظر ملاحظه می‌فرمایید که زمینهای قابل توسعه برای کشاورزی حداقل حدود ۲۰ میلیون هکتار است و این در حالی است که حدود ۵۰ میلیارد مترمکعب آبهای کشور به دلایل فنی بسیار به هدر می‌رود. همه این مراتب دلایل ارزنده‌ای هستند که چنین گزینشی را توجیه می‌نمایند. براساس یک گزارش تحقیقی طی سالهای ۶۸ و ۶۹ به طور متوسط هر فرصت شغلی نیاز به ۳/۵ میلیون ریال سرمایه‌گذاری به قیمت ثابت سال ۶۱ داشته است که در بخش کشاورزی ۱/۶ میلیون ریال، صنعت و معدن ۲ میلیون ریال، نفت ۱۰/۵ میلیون ریال و بخش خدمات ۶/۷ میلیون ریال بوده است در صادرات غیرنفتی سهم بخشهای صنعت و معدن در کل صادرات غیرنفتی ۴۵/۷ و ۷/۹ درصد بوده ولی عملاً به ۱۹/۲ و ۱/۷ درصد تقلیل یافته است سهم بخش کشاورزی در کل صادرات غیرنفتی به ۳۶/۱ درصد رسید که عملاً دو برابر مصوب

□ مجلس و پژوهش : ضمن تشکر از جنابعالی که فرصتی را برای گفتگو درباره جایگاه بخش کشاورزی در برنامه دوم در اختیارمان قرار دادید، نخستین سؤالمان به موضوع «محوریت کشاورزی» باز می‌گردد. همان‌گونه که مسبقاً هستید در برنامه دوم، «کشاورزی» به عنوان محور توسعه خوانده شده است. بفرمایید چه دلایلی برای این گزینش وجود داشته و اساساً چه زمینه‌هایی رسیدن به این گزینه را موجب گردیده است؟

آقای خداکرم جلالی: با توجه به رهنمودهای امام راحل‌مان (سلام‌الله‌علیه) که فرمودند خودکفایی در کشاورزی مقدمه استقلال در سایر زمینه‌هاست و همچنین تأکید مقام معظم رهبری که فرمودند اداره کشور، انقلاب و خودکفایی بدون پرداختن به کشاورزی امکان‌پذیر نیست و در سیاستهای اعلام شده توسط معظم‌له در برنامه دوم توسعه نیز رشد بخش کشاورزی مورد توجه و تأکید قرار گرفته و همچنین در جهت نیل به عدالت اجتماعی با توجه به اینکه حدود ۴۰ درصد جمعیت را روستاییان و عشایر تشکیل می‌دهند و همچنین ۳۰ درصد جمعیت شاغل کشور در بخش کشاورزی مشغول هستند؛ هرگونه رشد و توسعه‌ای در این بخش در بهبود زندگی روستاییان و عشایر کشور واقعاً مؤثر خواهد بود.

خداکرم جلالی نماینده مردم
فیروزآباد فارس و رئیس
کمیسیون کشاورزی و عمرانی
روستایی:

* در کشور حدود ۲۰۰ هزار
خانوار عشایر کوچنده داریم که
به لحاظ مشکلات و نارساییهایی
که در زندگی این قشر محروم
وجود دارد چاره‌ای جز اجرای
طرح‌های مجتمع عشایری
نداریم.

* تاکنون در حدود ۳ میلیون
هکتار از مراتع در قالب
طرح‌های مرتعداری به دامداران
واگذار شده است. این سیاست
برای ایجاد زمینه مشارکت مردم
جهت حفظ و احیا و بهره‌برداری
از منابع طبیعی است.

برنامه می‌باشد. این در حالی است که
صنعت و معدن در سالهای برنامه حدود ۳۰
میلیارد دلار اعتبار ارزی هزینه کرده که
نسبت به میزان مصوب یعنی ۱۹/۶ میلیارد
دلار ۵۳ درصد افزایش داشته است. بخش
کشاورزی از مجموع ۵/۶ میلیارد دلار
مصوب برنامه، حدود ۴/۲ میلیارد دلار
هزینه نموده که ۲۰ درصد به نسبت مصوب
برنامه کاهش دارد و حداقل وابستگی این
بخش به ارزی یکی از ویژگیهای مهم و خاص
این بخش است که در شرایط اقتصادی
کنونی کشور می‌تواند بسیار مورد توجه قرار
بگیرد. در طول برنامه اول وابستگی این
بخش به مواد واسطه‌ای وارداتی، حدود ۲۰
درصد وابستگی بخش صنعت بوده است.

از دیگر ویژگیهای بخش کشاورزی،
تأثیرپذیری بسیار اندک این بخش در مقایسه
با سایر بخشهای اقتصادی در دورانهایی
بحرانی کشور است زیرا رشد تولید
ناخالص داخلی کشور به قیمت ثابت سال
۶۱ در سال ۶۷ نسبت به سال ۵۵، ۱۸٪- بود
ولی ارزش افزوده بخش کشاورزی طی این
دوره با وجود جنگ تحمیلی و محاصره
اقتصادی ۵۵ درصد بوده است.

در طول برنامه اول توسعه نیز بخش
کشاورزی می‌بایست ۲۵/۷ درصد تولید
ناخالص داخلی را کسب می‌کرد که عملاً به
۲۷/۴ درصد رسیده است.

مضافاً باید گفت که ما با رسالتی که از
انقلاب اسلامی بر دوش داریم و سیاستهای
جهانی از جمله تشکیل سازمان تجارت
جهانی و حذف سوبسیدهای مواد غذایی

افزایش کار تولیدی برای صنایع تبدیلی ایجاد نماییم، دچار مشکلات و عوارض ناشی از مهاجرت بی‌رویه خواهیم شد. ما می‌توانیم با مهار آبهای هدر رفته تا ۵۰ میلیون هکتار از اراضی قابل کشت خود را بارور نماییم و از باری که با حذف سوسید مواد غذایی در برنامه‌های آینده بردوش مصرف‌کننده‌ها فشار خواهد آورد، بکاهیم. ما باید منابع پایان‌پذیر خود را به منابع پایان‌ناپذیر تبدیل کنیم و با صرف هزینه‌های حساب‌شده و بایسته در قسمتهای مهار آبها، تسطیح اراضی، سدبندی، پوشش انهار و پیشگیری از گسترش وسعت کویرها و... به این تبدیل منابع نائل گردیم.

□ مجلس و پژوهش: در تبصره ۶۳ برنامه دوم، دولت موظف گردیده مالکیت اراضی نسق زراعتی کشاورزان یا وارث آنان را قطعی نمایند. اجرای این تبصره قانونی خردشدن نسقه‌های زراعتی را در پی دارد در حالی که در تمام موارد، نظر دولت جلوگیری از خرد شدن زمینهای زراعی می‌باشد، نظر جنابعالی در این مورد چیست؟

آقای خداکرم جلالی: از آنجا که نقل و انتقال در اسناد اراضی نسقی با محدودیتهای قانونی مواجه بود در این تبصره سعی در رفع این مشکل شده و در بند ۲ تبصره ۷۲ برای جلوگیری از خردشدن اراضی و

طی ۵ سال آینده، می‌طلبد که نسبت به این بخش توجه بیشتری مبذول گردد و مجلس شورای اسلامی با محور قرار دادن این بخش در رشد و توسعه اقتصادی، حرکتی اصولی را در تبدیل منابع پایان‌پذیر به منابع پایان‌ناپذیر را طراحی نموده که امید است با توجه به ویژگیها و مزئیتهای این بخش و تحقق اهداف برنامه در پایان برنامه بتوانیم در بسیاری از کالاهای اساسی از مرز خودکفایی گذشته و به مرز صادرات آنها برسیم و تحقق بخش این سخن امام راحل‌مان باشیم که فرمودند اگر کشاورزی صحیح در کشور انجام گیرد یکی دو استان کشور می‌تواند غذای موردنیاز کل کشور را به خوبی تأمین نماید و مابقی را می‌توانیم صادر کنیم. انشاءالله با توجه هر چه بیشتر به این بخش بتوانیم طی دو الی سه برنامه به این هدف بزرگ که به صورت یک آرمان ملی در آمده نائل شویم. چرا که رسیدن به آرمان امام راحل‌مان (ره) عزت خودکفایی و عدم وابستگی تام و تمام این بخش را به خارج، به همراه خواهد داشت. امروزه تأمین منابع ارزی و مشکلات حساب شده‌ای که جهان استکباری برایمان طراحی کرده است ما را بر آن می‌دارد که در جهتهایی حرکت کنیم که کمترین وابستگی را به ارز داشته باشیم. مسأله جلوگیری از مهاجرت‌های روستاییان هم از همین طریق قابل حل است. روستاهای ما کانون تولید هستند که اگر زمینه‌های مناسب تولید و

دستگاهها مانند وزارت نفت به لحاظ تأمین کودهای شیمیایی و سوخت و همچنین بانک مرکزی به لحاظ تأمین اعتبارات، می‌بایست هماهنگی‌هایی صورت گیرد؛ در این تبصره تشکیل جلسات ماهانه شورای عالی برای هماهنگی بیشتر بین دستگاههای اجرایی بخش و پیشبرد امور و رفع مشکلات بخش و نظارت بر حسن اجرای سیاستهای برنامه دوم به عنوان یکی از سیاستهای برنامه دوم به تصویب رسیده و اما در مورد ادغام برخی از وزارتخانه‌ها، کمیسیون اداری و استخدامی مجلس شورای اسلامی و نمایندگان دولت مشغول بررسی بر روی ساختار تشکیلاتی دستگاههای اجرایی می‌باشند که امید است به نتایج مطلوبی نائل گردند.

در مورد بخش کشاورزی در حال حاضر با توجه به تفکیک وظایفی که در سال ۶۹ به تصویب مجلس رسید، مشکلی بین وزارتخانه‌های کشاورزی و جهادسازندگی وجود ندارد و از آنجا که براساس خط‌مشی‌های برنامه دوم دستگاههای مرتبط با بخش کشاورزی موظفند فعالیت‌های خود را در تحقیقات و ترویج و آموزش متمرکز کنند و اموری را که می‌توان به مردم واگذار کرد تا پایان برنامه به تدریج واگذار به اهلش نمایند، امید است در پایان برنامه با کوچک شدن حجم تشکیلات دولت در این بخش بتوان زمینه ادغام مناسب دستگاههای این بخش و سایر دستگاههای اجرایی کشور را فراهم نمود.

روال کار بر این مبناست که بخش

غیراقتصادی گردیدن آنها، آمده است که انجام معاملات نباید منجر به تخلف از حدود مالکیت تعیین شده توسط وزارت کشاورزی گردد. حدود مالکیت در آیین‌نامه اجرایی این تبصره مشخص خواهد شد. خُب، با رفع ممنوعیت از انتقال نسق کشاورزان، تکلیف اراضی موروثی در این حوزه هم مشخص خواهد شد و طبقاً تسهیلات بانکی و سایر امکانات نیز مشمول آنان خواهد گردید.

□ مجلس و پژوهش: در برنامه

دوم مقرر شده است که به منظور هماهنگی بیشتر بین دستگاههای اجرایی، شورای عالی کشاورزی به ریاست رئیس‌جمهور و به اتفاق سایر وزرا پیش‌بینی شده در این تبصره، تشکیل گردد. سؤال این است مسؤلیتها و وظایف هر وزارتخانه معین و مشخص است؛ چرا باید ناهماهنگی بین دستگاهها وجود داشته باشد؟ آیا بهتر نیست با ادغام یک یا چند وزارتخانه ناهماهنگی و تداخل وظایف را از بین برد؟

آقای خداکرم جلالی: وجود

شورای عالی کشاورزی به دلیل اهمیت این بخش در برنامه دوم ضروری به نظر می‌رسد و از آنجا که دستگاههای مرتبط با بخش کشاورزی در چند وزارتخانه متمرکز می‌باشند نظیر وزارت کشاورزی، وزارت جهادسازندگی، وزارت نیرو و سایر

آقای خداکرم جلالی: این تبصره در برنامه اول نیز (در تبصره ۴) به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه آورده شده بود و هیچ گونه اثری در تأمین اعتبارات بخش کشاورزی و آب نداشت. البته این تبصره به عنوان تأمین کننده اعتبارات بخش نیست و تنها به عنوان یک امتیاز برای بخش مطرح شده بود که به دلیل غیراجرایی بودن آن، کمیسیون کشاورزی پیشنهاد حذف آن را داشت که مورد تصویب قرار نگرفت و از آنجا که اعتبارات جذب نشده عمرانی در پایان سال مشخص می شود و زمانی برای جذب و هزینه آن وجود ندارد عملاً بی اثر خواهد بود. البته این گفتار به آن معنا نیست که مجموع اعتبارات بخش از محل اعتبارات جذب نشده بخش عمرانی تأمین می شود. قابل توجه این است که در طول سالهای برنامه اول (از محل تبصره ۴ برنامه اول) حتی یک ریال هم به بخش کشاورزی از این محل عاید نشد که ما ناگزیر به پیشنهاد حذف این تبصره شدیم و استدلال هم بر این مبنا بود که تبصره از بار اجرایی، بری است.

□ مجلس و پژوهش: تبصره ۷۷ برنامه دوم مکمل تبصره های ۷۳ و ۷۴ است ولی از نظر تأمین بودجه و اعتبار، مغایر تبصره ۷۵ خصوصاً با «خودکفایی» منظور شده در این تبصره می باشد، نظر حضرت تعالی در این مورد چیست؟

کشاورزی بیشترین فعالیتش را در آینده روی تحقیقات متمرکز نماید. البته ترکیب آن چند دستگاه تصمیم گیر، مشکلات و مسائل مشترکی هم داشته که می شود مثلاً به تأمین علوفه اشاره کرد که مسأله حل شد ولی با تفکیک عملی وظایف، یقیناً علاوه بر جلوگیری از تشتت امور، از دوباره کاریهای فرصت برباد ده هم خواهد کاست.

ما با توجه به سیاستهایی که در ارتباط با حذف واسطه ها بین تولید و توزیع داریم و تأکیدی که بر گسترش تعاونیهای بخش خصوصی در بخش کشاورزی داریم امیدواریم در آینده تمام انرژی متمرکز این بخش در امور تحقیقات متمرکز شود.

□ مجلس و پژوهش: در تبصره ۶۵ برنامه دوم بخش آب و کشاورزی و منابع طبیعی جزو اهداف توسعه ملی و استقلال اقتصادی کشور قرار گرفته، در حالی که در اجرای طرحهای پیشنهادی در جهت ارتقای اهداف در زمینه آب و خاک و امور زیربنایی، تأمین اعتبار و بودجه مورد نیاز، از سر جمع اعتبارات جذب نشده عمرانی کشور پیش بینی و منظور شده است؛ حال چنانچه بخش کشاورزی محور توسعه اقتصادی قرار گرفته چرا بودجه لازم برای این منظور پیش بینی نشده است؟ و اگر اعتبارات عمرانی کلاً جذب گردد، تکلیف برنامه کشاورزی چه خواهد بود؟

آقای خداکرم جلالی: به طور خلاصه عرض شود که این برنامه در دو شور مطرح شد، شور اول در مورد کلیات بود و شور دوم در مورد هزینه‌ها. به همین دلیل آن سنخیت بایسته بین دو شور وجود ندارد و در پاره‌ای از موارد حتی همخوانی هم ندارد. در بند «ب» تبصره ۷۵ آمده است که: «در تأمین مواد غذایی و فرآورده‌های دامی مورد نیاز کشور در سال پایان برنامه حتی الامکان به خودکفایی برسد». پاسخ این پرسش که اگر بخش محوری باشد، بنابراین تعارضی با این بند که هدف را «خودکفایی» قرار داده پیدا می‌کند، این است که خودکفایی برای ما در این بخش یک هدف نیست. همان طور که پیشتر عرض شد ما سرلوحه اقدامات خود را آرمان والا و آینده نگرانه امام راحلمان قرار داده‌ایم که برای خودکفایی کل کشور، تولیدات دو استان می‌تواند کافی باشد. در دراز مدت با توجه به فضای فعلی قابل کشت و ایجاد امکانات بهینه آبی و همچنین بهره‌وری مناسب از آبها که قابل کنترل هستند و نیروی انسانی کافی، کشور ما واقعاً می‌تواند به یک قطب صادرکننده محصولات کشاورزی در منطقه مبدل شود. هم اکنون ما در پاره‌ای از محصولات نه تنها به خودکفایی رسیده‌ایم، بلکه از مرز صادرات هم گذشته‌ایم و می‌توانیم در عرصه رقابتهای جهانی حضوری شایسته داشته باشیم. البته در اینجا قصدم پرداختن به این مقوله خاص نیست اما عرض می‌کنم که با همین ۱۸ میلیون هکتار زمین که فقط ۶ هکتار آن آبی است،

* در طول برنامه اول توسعه نیز بخش کشاورزی می‌بایست ۲۵/۷ درصد تولید ناخالص داخلی را کسب می‌کرد که عملاً به ۲۷/۴ درصد رسیده است.

* از آنجا که براساس خط‌مشی‌های برنامه دوم دستگاههای مرتبط با بخش کشاورزی موظفند فعالیت‌های خود را در تحقیقات و ترویج و آموزش متمرکز کنند و اموری را که می‌توان به مردم واگذار کرد تا پایان برنامه به تدریج واگذار به اهلس نمایند، امید است در پایان برنامه با کوچک شدن حجم تشکیلات دولت در این بخش بتوان زمینه ادغام مناسب دستگاههای این بخش و سایر دستگاههای اجرایی کشور را فراهم نمود.

* ما با توجه به سیاستهایی که در ارتباط با حذف واسطه‌ها بین تولید و توزیع داریم و تأکیدی که بر گسترش تعاونیهای بخش خصوصی در بخش کشاورزی داریم امیدواریم در آینده تمام انرژی متراکم این بخش در امور تحقیقات متمرکز شود.

در تبصره ۲۶ لایحه بودجه سال ۷۳ نیز به تصویب رسیده و دستگاههای مربوط می‌توانند تا سقف ۳۰ درصد اعتبارات خود را با تلفیق منابع بانکی نسبت به اعطای تسهیلات تأمین نمایند. این دستگاهها بخشی از وام یا سود و کارمزد این تسهیلات را متقبل می‌شوند که در آیین‌نامه اجرایی این تبصره حدود و ثغور آن مشخص گردیده است. به هر حال هدف این است که متقاضیان وام با کمک دولت در پرداخت سود و کارمزد بانکی بتوانند پروژه‌های خود را در بخش کشاورزی اجرا نمایند. قطعاً این وام باید تأدیه گردد مگر اینکه در آیین‌نامه قید شود که بخشی از وام مورد بخشودگی قرار خواهد گرفت. هم‌اکنون وامهایی که از محل تبصره ۳ پرداخت می‌شود حدود ۷۰ درصد آن را دولت می‌پردازد تبصره ۴ هم دارای همین شرایط است. در سایر تبصره‌ها هم این سود و کارمزد را دولت از محل اعتبارات دولتی تأمین می‌کند. این مسأله در تبصره ۷۷ برنامه هم مستتر شده است.

□ مجلس و پژوهش: در تبصره ۶۸ برنامه دوم در رابطه با قیمت تضمینی محصولات کشاورزی، معمولاً مسؤولان در اواخرشش ماهه اول، قیمتهای تضمینی را اعلام می‌کنند در حالی که از اوایل اردیبهشت ماه محصولات گندم و جو در استانهای گرمسیری مانند خوزستان، هرمزگان و بوشهر،

اگر امور اجرایی ما منطبق بر اصول و آموزش باشد، یقیناً توانایی صادرات بیشتری را هم خواهیم داشت چه رسد به اینکه آن رقم ۱۸ میلیونی را با کمک علم و مهار آنها، افزایش هم بدهیم. این یک آرزو نیست. امیدواریم تا پایان برنامه دوم از میزان نیاز ما به واردات کاسته شود، البته مشروط بر آنکه دقیقاً رعایت همه جوانب محوریت کشاورزی را بنماییم و مقوله در حد یک شعار باقی نماند.

□ مجلس و پژوهش: در تبصره ۷۶ برنامه دوم برای تسریع و جلب منابع بیشتر در سرمایه‌گذاری طرحهای آب و خاک و سایر موارد کشاورزی و منابع طبیعی، دولت مکلف شده ۳۰ درصد از اعتبارات طرحهای فوق در بودجه سالانه را از طریق بانک کشاورزی در اختیار مجریان طرحها قرار دهد، همچنین در این تبصره کمکها برای مجریان طرحهای کشاورزی بلاعوض منظور و در آخر تبصره شبکه‌های بانکی موظف شده‌اند از بازپرداخت اقساط، تسهیلاتی را در اختیار وزارتخانه‌های مسؤول قرار دهند. با توجه به مراتب فوق روشن نیست اعتبارات مورد بحث، بلاعوض در اختیار کشاورزان و مجریان طرحها قرار می‌گیرد یا باید تأدیه گردند؟

آقای خداکرم جلالی: مکانیزم این تبصره

می‌گردد.

در این رابطه در برنامه پنجمساله
اول موفقیت تا چه حد بوده و آیا
رضایت بخش می‌باشد؟

آقای خداکرم جلالی: از آنجا که نظام
غالب در نظام بهره‌برداری کشاورزی ما،
دهقانی است و از سویی کوچکی قطعات
زمین به گونه‌ای است که حدود ۷۰ درصد
بهره‌برداران در کشور زیر ۵ هکتار زمین
دارند و از آن میان حدود ۶۰ درصد کمتر از
دو هکتار زمین دارند که فعالیت در بسیاری
از آن قطعات کوچک، با توجه به میزان
هزینه‌های جاری، برای یک خانوار کشاورز
واقعاً اقتصادی نیست. چون به صورت
انفرادی باید در خرید ماشین آلات یا کرایه
آنها و سایر هزینه‌های مربوط به آبیاری و
کاشت و داشت و برداشت، شخصاً
سرمایه‌گذاری و هزینه کند و این واقعاً
مقرون به صرفه نیست. از سویی هزینه
مرمت و تعمیر و تسطیح و قیمت لوازم
یدکی هم روزبه روز بالا می‌رود. بنابراین به
منظور کاهش هزینه‌ها و استفاده صحیح از
ماشین آلات و مبارزه صحیح با آفات و
بیماریهای گیاهی و در نتیجه بالا بردن
راندمان تولید، ناگزیریم در جهت تجمیع
اراضی اقدام نماییم که مناسبترین تشکلهای
توجه به فرهنگ کشورمان تعاونیهای
تولیدی است که در برنامه دوم روی آن نیز
تأکید شده و در این نظام بهره‌برداری با حفظ
مالکیت و انگیزه تلاش و کوشش کشاورزان
می‌تواند در رشد و توسعه کشاورزی

برداشت و آماده تحویل به سازمان
غله از طریق شرکتهای تعاونی
می‌باشد؛ با این توصیف آیا در برنامه
پنجمساله دوم قیمت محصولات
کشاورزی و دامی به موقع اعلام
خواهد شد؟

آقای خداکرم جلالی: اعلام به موقع
قیمتهای تضمینی در تشویق سرمایه‌گذاری
و ایجاد اطمینان برای تولیدکنندگان نقش
مؤثری ایفا می‌نماید. در مورد محصولات
زراعی هر سال در شهریورماه نرخهای
زراعی را اعلام می‌کنند که موقع مناسبی
است زیرا کاشت محصولات زراعی سال از
مهرماه شروع می‌شود اما در مورد
محصولات و فرآورده‌های دامی و باغی
تاکنون به موقع اعلام نشده و امکانات لازم
برای اجرای کامل قانون تضمین خرید کلیه
محصولاتی که خرید تضمینی آنها به
تصویب رسیده، وجود ندارد.

طبیعی است چنانچه در بازار مشتری
برای خرید محصولات پیدا نشود دولت
مکلف است آن محصولات را بخرد تا
ضرری متوجه تولیدکننده نگردد.

□ مجلس و پژوهش: در بندهای
تبصره ۷۷ برنامه دوم در رابطه با
برنامه‌ریزی و سیاستگزاری نظام
بهره‌برداری صحبت شده است در
حالی که بهره‌برداری بهینه از آب و
خاک (نظام بهره‌برداری) سالهاست
به وسیله دولت مطرح و از طریق
وزارت کشاورزی تا حدودی اعمال

می‌باید از امکانات مادی و معنوی نظام بهره‌گیری کنند، این قشر کوچنده از بسیاری از امکانات محروم هستند و به لحاظ پراکندگی در محله‌های اسکان موقت در ییلاق و قشلاق، از بسیاری از امکانات این نظام نمی‌توانند استفاده مناسب کنند مثلاً از امکانات همگانی نظیر برق، تلفن، فضای آموزشی، آبرسانی، خانه‌های بهداشت و درمانگاه، سیمای جمهوری اسلامی و... در تبصره مذکور در طول برنامه اجرای برنامه اسکان برای ۲۰ هزار خانوار داوطلب منظور شده که بسیار کم است و با این روند، زمان طولانی برای اجرای این طرح لازم است که امید است در برنامه‌های آینده سرعت این کار بیشتر شود. علت تصویب این رقم در کمیسیون تلفیق و مجلس شورای اسلامی محدودیت اعتبارات عمرانی برای اجرای طرح‌های اسکان بود. در شرایط فعلی، ما امکان اسکان ۲۰۰ هزار خانوار کوچنده عشایری را نداریم. این رقم ۲۰ هزار خانوار هم چون مقدمات کارهایشان از هر نظر فراهم شده بود و شرایط اسکان هم تدارک دیده شده بود، قید گردیده است.

□ مجلس و پژوهش: در تبصره ۷۹ برنامه دوم، به منظور تنظیم بازار محصولات کشاورزی و حمایت از تولیدکنندگان، به نظر می‌رسد صادرات محصولات کشاورزی می‌توانست یکی از حمایت‌های مهم دولت تلقی شود ولی در تبصره مزبور

کشورمان مؤثر باشد. از آنجا که این تشکل نیاز به کار فرهنگی و شکستن سنت‌های جاری در نظام دهقانی دارد، کار با مشکلاتی مواجه است و طبیعی است با توجه به محدودیت‌های اعتباری که در حمایت از این نظام بهره‌برداری وجود دارد ما نتوانسته‌ایم اهداف برنامه اول را کاملاً تحقق ببخشیم. مشارکت مردم در این امور و برای توسعه در بخش منابع طبیعی، الزامی و بایسته است. دولت به تنهایی نمی‌تواند ۹۰ میلیون هکتار مرتع را خودش اداره کند. دولت فقط می‌تواند حالت هدایتی و حمایتی را عهده‌دار گردد. در امور جنگلداری هم وضع بر همین منوال است.

□ مجلس و پژوهش: در رابطه با بند ۵ تبصره ۶۸ قانون، مقرر است در طول برنامه دوم، ۲۰ هزار خانوار عشایر اسکان داده شوند، با این روند، طرح مزبور سالها طول خواهد کشید. آیا بهتر نبود کاری می‌شد که تا برنامه پنجساله دوم خاتمه یابد؟

آقای خداکرم جلالی: ما در کشور حدود ۲۰۰ هزار خانوار عشایر کوچنده داریم که به لحاظ مشکلات و نارسایی‌هایی که در زندگی این قشر محروم وجود دارد چاره‌ای جز اجرای طرح‌های مجتمع عشایری نداریم زیرا در شرایط فعلی با توجه به تأکیدی که در قانون اساسی نظام مقدس جمهوری اسلامی شده مبنی بر اینکه کلیه اقشار کشور

منظور نشده است. نظر تان در این مورد چیست؟

آقای خداکرم جلالی: چون در تبصره ۲۵ لایحه برنامه دوم توسعه مسایل مربوط به صادرات اعم از کشاورزی و غیرکشاورزی به طور مفصل مطرح شده نیازی به طرح مسایل صادرات در این تبصره نیست در این تبصره به منظور تنظیم بازار محصولات درخصوص تأمین امکانات و تأسیسات و حذف واسطه‌ها چاره‌اندیشی شده است. قطعی است که با حذف واسطه‌ها هم تولیدکننده از حاصل محصولاتش بهره‌مند می‌شوند و هم مصرف‌کننده دچار اجحاف نمی‌گردد.

مجلس و پژوهش: بند «ب» از تبصره ۸۱ برنامه دوم حفظ و احیا و بهره‌برداری از منابع طبیعی، ظاهراً قدری نامفهوم به نظر می‌رسد، هدف از «بهره‌برداران» کیانند؟ اگر منظور سازمان جنگلها و مراتع کشور می‌باشد امکان بازسازی این منابع وجود دارد. توضیح بفرمایید که در سایر موارد بازسازی منابع ملی باید چگونه انجام بگیرد؟

آقای خداکرم جلالی: منظور بهره‌برداران در بند «ب» تبصره ۸۱ سازمان جنگلها و مراتع نیست، بلکه دامداران و استفاده‌کنندگان از جنگلها و مراتع، هستند که می‌باید در قالب طرحهای جنگلداری و مرتعداری در قبال استفاده از این منابع

نسبت به بازسازی و احیای منابع مصرف شده، اقدام نمایند. تاکنون نیز در حدود ۳ میلیون هکتار از مراتع در قالب طرحهای مرتعداری به دامداران واگذار شده است و این سیاست برای ایجاد زمینه مشارکت مردم جهت حفظ و احیا و بهره‌برداری از منابع طبیعی است. هم اکنون از محل اجاره ۳۰ ساله مراتع، به کار احیا و بازسازی منابع تجدید شونده مشغول هستند. اجاره‌کنندگان طبق توافقنامه ملزم به احیای منابع شده‌اند والا قرارداد آنها لغو می‌شود و مرتع به دیگری واگذار می‌گردد.

مجلس و پژوهش: به نظر می‌رسد یکی از مشکلات اصلی در بخش مراتع، وضعیت رسیدگی به اعتراضات تجدیدنظر نسبت به تصمیمات مربوط به اراضی مرتع یا جنگل است. مصوبات متعددی در این زمینه به تصویب رسیده است و حتی در اواسط سال، مجمع تشخیص مصلحت در این خصوص مصوبه‌ای را از تصویب گذراند. اما پس از آن شاهد تقدیم طرح جدیدی در مجلس بودیم. به نظر جنابعالی مشکلات اصلی بخش جنگل و مرتع چیست؟

آقای خداکرم جلالی: آنچه که در مجمع تشخیص مصلحت تصویب شده، مربوط به اراضی منابع ملی و دولتی است که در اوایل انقلاب تا سال ۶۵ تبدیل به زراعت آبی یا باغ شده بودند اما مجوز قانونی نداشته‌اند.

سریعاً جلوی تخریبهای بعدی را بگیریم. پاره‌ای از زمینهای منابع طبیعی نه تنها تبدیل به احسن نشده، بلکه طبق اظهار نظر تشخیص مصلحت، آنها آمده‌اند و زمینهای منابع طبیعی را تبدیل به زراعت و باغ کرده‌اند. در حالی که مقرر شده بود که این زمینهای استیجاری علاوه بر حفظ و احیاء، گسترشی از لحاظ امکانات تا بعد از پایان مدت اجاره بیابند. به طور کلی مصوبه تشخیص مصلحت در همین راستا مطرح گردیده است.

□ مجلس و پژوهش: مجدداً از فرصتی که در اختیارمان گذاشتید سپاسگزاری می‌کنیم.

□ □ □

مصوب شد که این گونه افراد قیمت زمین را بر مبنای ارزش روز به دولت پردازند و با تعیین تکلیف این گونه اراضی، رعایت قطعی قانون برای افراد متخلف حتمی شود. بدیهی است که خلافکاران مجازات خواهند شد، آنها علاوه بر قیمت روز، اجرت‌المثل ایام تصرف را هم باید پردازند و گرنه از آنها خلع ید خواهد گردید و زمین در اختیار هیأت‌های واگذاری زمین قرار خواهد گرفت. اما در مورد رسیدگی به اعتراضات مربوط به جنگلها و مراتع و اختلافاتی که بین کشاورزان و ادارات منابع طبیعی وجود دارد قانونی در سال ۶۷ به تصویب مجلس رسیده و کمیسیونی که قاضی آن کمیسیون، نظر نهایی را می‌دهد، به اختلافات رسیدگی می‌کند. جدیداً طرحی در رفع بنیادین مشکلات جنگل و مرتع به مجلس ارائه شده بود که به لحاظ نارسایی، در کمیسیونهای مجلس به تصویب نرسید. اخیراً پیشنهادی از مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی رسیده بود که کمیسیون کشاورزی از آن استقبال کرده که پس از نهایی شدن می‌توان در قالب یک طرح، اشکالات را رفع کرد. آنچه مسلم است این است که منابع طبیعی هم بستری است برای محیط زیست و هم زیربنایی است برای بخش کشاورزی و فعالیتهای زیست‌محیطی و می‌طلبد که ما در جهت توسعه این منابع تلاش گسترده‌ای را در چارچوب مقررات و برنامه آغاز کنیم و

انسانی و مطالعات فرهنگی
جامع علوم انسانی